

ARAPÇA YAZILI ANLATIM VE YÖNTEM ARAYIŞLARI

Galip YAVUZ*

Özet

Yazılı anlatım denildiğinde ilk önce akla, duygu ve düşüncelerin yazıya aktarılması gelir. İlahiyat Fakültelerinde bu adla konulmuş olan dersin amacının da yazıyla anlatabilme melekesinin öğrenciye kazandırılmasıdır. Ancak Arapça öğretimi ile alakalı, şimdiye kadar kaleme alınan birçok makale ya da dil öğretimine matuf düzenlenen çok sayıda sempozyum, çalıştay ve benzeri aktivitelerde bu konuyla ilgili sadra şifa olabilecek yeterli bir çaba ortaya konulabilmiş değildir. Binaen aleyh bu makaleyi biz bir yöntem denemesi olarak ele aldık. Ancak şurası muhakkak ki bu konunun somutlaştırılarak disipline edilmiş bir şekilde ortaya konulması bir zarurettir.

Anahtar Kelimeler: Arapça kompozisyon, Hazırlık sınıfları, ilahiyat Fakülteleri Arapça, Arapça öğretimi

The Seeking of Method in the Style of the Arabic Writing

Abstract

Essay writing is the transfer of emotions and feelings. But, there is not any symposium or article and workshops in Arabic essay writing. Therefore, we have discussed this issue as an attempt to a method. Therefore, it certainly should be the subject of a book concretized detached.

Key Words: Essay writing, Arabic Essay writing, method

* Doç. Dr., Marmara Üniv. İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Giriş:

Dil denildiğinde herkesin aklına yine herkesin bildiği dört ana beceri gelir. Bunlardan birincisi: Anlayabilme, ikincisi: Konuşabilme, üçüncüsü: Okuyabilme ve dördüncüsü: Yazabilme'dir.¹ Bu becerilerin her birinin öğrenciye kazandırılması için bütüncül bir bakış açısıyla bunların ayrı ayrı ele alınıp yöntemlerinin belirlenmesi gerekir. Çünkü zaman zaman etrafımızda kendi anadilimizin öğretilmesi konusundaki sıkıntılarla alakalı olarak, birtakım yakınma ve şikayetleri hem ana baba olarak, hem gençlerimizin geleceğinden sorumlu birer fert olarak hep yaparız.² Hatta şikâyetleri "yeni nesil iki satır dilekçe yazmaktan dahi aciz" demeye vardırıan noktalara taşırız. O halde bu konu çok ciddi bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Çok eski yıllarda okullarımızda "kompozisyon" diye bir ders vardı. Veriliş yöntemi tartışılabilir ancak yazabilmeyi öğretmek adına bir çaba sarf ediliyordu. Son zamanlarda bu dersin liselelere seçmeli bir ders olarak konulduğunu duyuyoruz. En azından sözkonusu ders seçmeli de olsa bu konuda gelişme olduğunu söylemek mümkün. Bu dersin kendi Türkçemizde bile inkıtaa uğramış olması eğitimcilerin zihin dünyasını da etkilemiş olmalı ki, dil eğitimiyle ilgili hususlarda kompozisyon yani "yazılı anlatım" adlı dersin yöntemlerini belirleme hususunu da böylelikle akıllardan uzaklaştırmış ve dil eğitimi ile ilgili yöntemlerde genelleme içerisinde ciddi bir yer verilmemiştir. Soruna bir arka plan olması noktaı nazarından kısaca Türkçemiz yönünden bakmış olduk.

Bu konuya bir de sosyo-kültürel açıdan bakılması gerekir. Şöyle ki; 1980 öncesi ve henüz bir takım açılımların başlamadığı dönemlere kadar Türkiye'de çok ciddi anlamda bir tercüme furıyası herkesin ayan beyan gördüğü bir gerçektir. O dönemleri hatırlayalım. Her tür farklı ideoloji ve düşünceleri taşıyan kitaplar Türkçeye tercüme edilip yok satmıştır. Belli yaş grubunun kütüphaneleri o tür tercüme kitaplarla dolmuştur. Öte yandan Türkçeden diğer dillere tercüme edilmiş çok fazla kitap görmek

¹ Bkz. Dâvud Abduh, *Nahve'tta'limi'l-lugati'l-Arabiyye*, muessesetu dâri'l-ulûm, Kuveyt, 1979, s. 9-10, 67-68; Esin Hazar, *İngilizce Derslerinde Resimlerli Kelime Öğretiminin Başarıya Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2007, s. 15.

² Bkz. Hikmet Özdemir, (Köşe Yazarı) *Üniversite Mezunlarının Durumu*, <http://www.cansaati.org/topluluk/>, Çankırı Araştırmaları Sitesi, Gönderim Zamanı: 12.05.2006 Saat 11:41.

mümkün değildir.³ Ve hala da var sayılmaz. Bu tezahürün sebepleri diğer sosyal ve siyasal hatta tarihsel arka plan açısından ele alınıp bir tahlile tabi tutulduğunda çok çeşitli sebepler ileriye sürmek mümkündür. Ne var ki en somut sebeplerden biri muhtemelen tercüme alanında faaliyet gösteren insanların tek yönlü anlamaya dayalı bir dil eğitimi almış olmaları, kanaatimizce Türkçeden Arapçaya ya da diğer dillere tercüme faaliyetini akım bırakan en büyük sebep olarak karşımıza çıkar. Tabiidir ki bu sonuç istifade etmenin yanında, aynı zamanda fert ve toplum planında bizleri, *etkileyen* değil, *etkilenen* sonucuna taşımıştır. Büyük düşünmesi gerekenler olarak bizler, aynı zamanda etkileyen demsek bile kendi değerlerimizi başkalarına ifade etmek adına, "teâruf"⁴ adına dilleri daha işlevsel bir biçimde öğrenmek durumundayız. Tabî ki bu bağlamda asıl mesele bizi kendi uğraşı alanımız yönünden ilgilendiren husus, yazabilme melekesinin Arapçada nasıl verilmesi konusudur.

Konu Arap dili olunca fazla ayrıntıya girmeden Arap dilinin yapısal ve de tarihsel çerçevesine bir göz atmamız gerekir. Öncelikle yapısal ve jeo-kültürel yönü itibarıyla Arap dili Sami dillerine mensup bir dildir.⁵ Tarihi geçmişi itibarıyla de bozulmadan kalan en eski uluslararası dil olma özelliğini devam ettirmektedir. Yapısal açıdan ise, harfler ve harflere has sesler, kelime yapıları, bu kelimelerin türetiliş biçimleri, öte yandan cümle yapısı, söz dizimi, daha da ileri düzlemde kültürel zemine dayalı olarak ifade etme, betimleme tarzları ve eşyayı algılama biçimleri vs. hepsi Câbirî'nin ifadesiyle bir milletin aklını yansıtmaları açısından dikkate şayan dil özellikleri içinde barındırır.⁶

Klasik Arap gramer (nahiv) disiplini kendi karakteristiği içerisinde temel olarak, mübteda ve haberden oluşan isim cümlesi ve en az fiil ve failden oluşan fiil cümlesiyle iki temel cümle yapısı üzerine kuruludur. İsim cümlesi yargı ifade ederken, fiil cümlesi eylem ifadelerinde kullanılır. Arap dilinde tek başına zaman kiplerinin ifade ettiği temel zamanlar,

³ 1980 ve mütakip yıllar Türkçeden Arapçaya tercüme edilen kitap yok denecek kadar azdır bu azlardan biri bkz. *Muzekkîrâtü's-sultân Abdu'l-Hamîd*, Trc. Muhammed Harb, Dârü'l-kalem, Dimeşk. Trhz.

⁴ "Biz, sizleri birbirinizi tanıyasınız, aranızda bilgi alış verişi olsun diye; kavim kavim yarattık" Hucurat, 13.

⁵ Bkz. Doğan Aksan, *Her Yüniyle Dil*. Türk Tarih Kurumu Yayınları. 1998, Ankara, s. 107

⁶ Bkz. Muhammed Âbid el- Câbirî, *Arap-İslam Aklının Oluşumu*, trc. İbrahim Akbaba, Kitabevi. İstanbul, 2001, s. 117-125.

genel olarak mazi, muzari Fiillerinde anlam bulurlar.⁷ Türkçede ki mesele di'li geçmiş zaman ifadeleri, miş'li geçmiş ya da bunların hikayeleri, İngilizcedeki perfect vs. yapılar ayrı ayrı zaman ve zaman aralıkları olarak yer alırken Arap gramerinde böyle bir zaman telakkisi gramer kuralları manzumesine dahil edilmemiş ya da farklı başlıklar altında ele alınıp öğrencinin dikkatine sunulmamıştır. Arap dili yaklaşık bin yıllık klasik yerleşik, genel geçer bir kabul üzere işlevini devam ettirmiştir. Ancak son zamanlarda yani son elli yılda batı dilleriyle olan yakınlık ya da farklı milletlerin Arapça öğrenme arzusu, bu bağlamda karşılaşılan bazı problemler, ilgilileri mukayeseye itmiş olmalı ki ayrıntılı zamanlar konusunda çeşitli görüşlerin ortaya atılmasına yol açmıştır.⁸ Bu konuda mesela Arap dünyasının önemli dilcilerinden olan Kahire Arap Dil Kurumu Üyesi Temmâm Hassân "el-Luğatu'l-Arabiyye Ma'nâhâ ve Mebnâhâ" adlı kitabında yukarıda işaret ettiğimiz bütün ayrıntı zamanları İngiliz gramerindeki minval üzere yaklaşık olarak serdetmiş⁹ ve bu ara zamanlara da belli adlar vermiştir. Temmam Hassan'ın getirmiş olduğu bu yaklaşım Arap Nahiv klasiğini kökünden değişikliğe tabi tutma projesi değildir. Geleneğin yıkılmasının doğuracağı sonuçlar açısından da mümkün görünmemektedir. Ancak kanaatimizce, biz Arap olmayan ama Arap dilini öğretme çabasında olan akademisyen ya da öğreticiler açısından oldukça önemlidir. Çünkü insan beyninde oluşan dilsel yapıyı bütün boyutlarıyla bir bilgisayar programına benzetecek olursak, ikinci bir dil öğrenirken özellikle de yetişkinlerde zihinsel arka planda ya da bazen doğrudan doğruya mukayese refleksi olarak kendiliğinden oluşabilmektedir. Mukayese zemininde karşılık bulan bilgiler zihinde belli bir yere oturabilirken karşılık bulamayan konular muallâkta kalarak anlaşılmazlığını devam ettirebilmektedir. Tabiatıyla bu durumda oluşan karşılıksız alanlar ya da boşluklar, dil eğitiminin çıkmazlarını ya da zorluklarını oluşturan nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle de konu okumadan ziyade yazabilme melekesini geliştirme sadedinde olacaksa,

⁷ Bkz. Ahmed b. Muhammed el-Hamlâvî, *Şezzu'l-urf, fi fenni's-sarf, Dâru'l-kiyân*, s. 56; İbnu Hişâm el-Ensârî, *Evdahu'l-mesâlik ilâ elfiyeti İbni Mâlik*, Dâru İhyâi'l-ulûm, Beyrût, 1981, s. 14-15.

⁸ İbrahim es-Sâmerrâî, *el-fi'lu zemânühû, ve ebniyetühû*, Müessesesü'r-risâle, Beyrut, 1983, s. 23-48

⁹ Bkz. Temmam Hassan, *el-Luğatu'l-Arabiyye Ma'nâhâ ve Mebnâhâ*, el-hey'etu'l-Mısriyyeti'l-âmme li'l-kuttâb, Mısır 1980, s. 371-37

bu durumda zihin, biraz evvel sözünü ettiğimiz karşılaştırma ameliyesine daha çok başvuracaktır. Özellikle bu durum öğrenmenin ilk evrelerinde, yani henüz meleke halini almamış olduğu aşamada daha sık başvurulan durumdur. Çünkü önce kendi diliyle düşünüp sonra ikinci öğrendiği dile çevirme çabası esnasında mukayese kaçınılmazdır. O halde bu durumda yapılması gereken şey, kanaatimizce iki dilin birbirine karşılık olabileceği noktaları işaret etmek olacaktır. Yazılı anlatım metodunun eksenini bu şekilde belirledikten sonra metodun ayrıntısına geçilebilir.

I. Yazılı Anlatımda Dikkate Alınması Gereken Cümle Yapıları

Biz bu başlık altında isim cümlelerindeki farklı versiyonların yazı dilinde uygulanmasına yönelik bir yöntem önerisinde bulunmak istedik. Ayrıca fiil cümlelerinin klasik Arapça'da adı konmamış yapılarına işaret ederek yazılı anlatımda öne çıkarılması gereğine vurgu yaptık.

A. İsim Cümleleri:

Bu bağlamda kısa, uzun olmayan cümlelerden başlamak suretiyle önce basit cümleler verilerek bol alıştırma ile temel cümle yapısı zihinde işlerlik kazanuncaya kadar bol örnekler verilerek üzerinde durulur. İsim cümlesinin farklı versiyonları kompozisyon içerisine dahil edilir. Mesela haberin ve mübtedanın takdim ve te'hiri, izafet tamlamalı terkiplerin cümle içerisinde kullanımı, yine aynı şekilde sıfat tamlamalarının isim cümlesi içerisinde yer alması, vs. oldukça geniş ifade örnekleri öğrencinin dikkatine sunulur. Bu arada *ثم، إذ، ف، واو، لكن لأنه،* gibi bağlaçların kullanımı, cümleye kattığı anlamla birlikte verilmeye çalışılır. Bütün bunları yaparken özellikle de paragraf yazma aşamasında hayatın içinden konu başlıklarından gitmek suretiyle yeni bir takım kelime ya da kavramları kullandırmaya alıştırmak da yine yazılı anlatım dersinin hedefleri arasında değerlendirilmelidir.

İlk aşamada ki örnekleme çalışmasından sonra ikinci aşama olan alıştırma aşamasına geçilir. Bu aşamada yukarıda belirttiğimiz hususların öğrenci zihnine iyice yerleştirilmesi amaçlanır. Alıştırmalar arasında cümle tamamlamalar, boşluk doldurmalar, müteradif lafız ya da kelime kullanımları, mübteda ve haberin cümle içerisindeki farklı versiyonları, cümlelerin düz ya da devrik kullanımlarını vb. içeren yapılara yer verilir. Yine bunun yanında cümleler arası geçiş ya da bağlantılarda kullanılan bağlaç veya mana harflerinin kullanımı da sağlanarak alıştırmalar daha

da ileri boyuta taşınıp karmaşık yapıların kullanılabilmesine zemin hazırlanır. **Zamanlama itibarıyla bütün bunların hepsi gramer dersleriyle eş zamanlı olarak yürütülmelidir.** Çünkü gramer öğretiminde, Arap dili ve gramerinin kendine has îrab ve âlâmetleri, âmil, mamûl vb. karakteristiği, normatif (kuralcı) bir gramer anlayışı¹⁰, bu anlayışın öğretime yansıtılması mecburiyeti, gramer derslerinde yeteri kadar uygulamaya zaman ve zemin bırakmamıştır. Bir de ayrıca dört ayrı dil becerisinin ayrı ayrı derslere ayrıldığı ilahiyat fakültesi hazırlık programında kopukluğun ortadan kaldırılması için derslerin eş zamanlı yürütülmesi ayrıca bir zaruret sebebidir. Bu nedenle yazılı anlatım dersinin özellikle gramerle eş zamanlılığını, öğrenilenlerin uygulanma aşamasına intikali için bir gereklilik olarak görüyoruz. Nitekim şahsi tecrübelerimizle de bu sonuca ulaşmış bulunmaktayız. Dolayısıyla konularla eş zamanlı olarak bir süre farklı cümleler üzerinden alıştırmalar yapılır farklı versiyonlar üzerine öğrenci yoğunlaştırılır. Alıştırma aşamasından sonra, isim cümleleriyle ifade edilebilecek özellikte daha çok tanımlamaların ve betimlemelerin yer aldığı bir konu seçilir. Bu tür bir uygulama için ya elimizdeki takip ettiğimiz materyalleri kullanırız ya da konu içerisinde kullanılacak muhtemel kelime ve terkipleri sunarız. Böylelikle hem öğrenciye yol göstermiş, hem de yeni materyaller vermiş olmakla kelime dağarcığını da zenginleştirmiş oluruz.

Örnek:

موضوع الإنشاء : تركيا

المفردات و التراكيب:

يقع - قارة آسيا - أوروبا - عاصمة - نحر / أنهار - الدخل الفردي السنوي - اقتصاد - النظام الإداري - الجمهورية - الانتخابات البرلمانية - نائب / نواب - بحر / بحار - محاطة بـ - مضيق استانبول - جسر - جبل / جبال - مرتفعات - غابة / غابات - يزرع - صناعة - منتجات - حيوانية - زراعية - ثروات - معدن - الذهب - مكتبة / سليمانية = النحاس - الحديد - منطقة / مناطق - مدينة / مدن - رئيس الجمهورية - وزير - رئيس الوزراء - ناخب - ناخبون / ناخبات - الخطوط الجوية التركية - جبران - حدود، منتصف القرن / العصر، موقع

¹⁰ Ali Zuveyn, *el-Menhecu'l-vasfi'l-lugavi beyne't-turâs ve ilmi'l-lugati'l-hadis*, Dâru şu'ûn'sekâfeti'l-âmme, Bağdat, 1987, s. 10-22.

تركيا دولة تقع في قارة آسيا....
 عاصمتها أنقرة.....
 وهي محاطة بالبحار من ثلاث جهات
 استانبول تمثل قلب تركيا اقتصاديا.....

ve benzeri örnek cümleler verilerek öğrenciye yol gösterilmiş olur.¹¹

Yukarıdaki örnek kompozisyon planı verildikten sonra normal bir kompozisyon yazımında dikkat edilmesi gereken giriş, gelişme ve sonuç¹² aşamalarına dikkat çekilerek kelime ve terkipler ya da öğrencinin kendi dağarcığındakilerle birlikte - yazılan kompozisyon, hoca tarafından ayrı ayrı kontrol edilerek varsa yanlışlara işaret edilir. Yanlışlara dikkat çekilirken, mümkün olduğunca yanlışlar kategorize edilerek öğrencinin dikkatine sunulur. Yani, imla hataları, sarf hataları, nahiv hataları ve mantıksal hatalar vb..

B. Fiil Cümleleri:

Yukarıda da kısaca değindiğimiz gibi klasik Arap gramerinde ki farklı zaman yaklaşımı tabir yerindeyse zihinleri, diğer bazı dünya dil öğretilerine göre oluşmuş insanların kafasında bazı belirsiz noktaların meydana gelmesini de kaçınılmaz kılmıştır. Bu sebeptendir ki; özellikle öğrencinin zihninde soru işareti bırakan zaman ve aralıklarının belirtilmesi gerekmektedir. Bu makalemizde bütün zaman kalıplarını verecek değiliz çünkü başlıktan da anlaşılacağı üzere makalemizin amacı yöntem arayışıdır. Arapçanın cümle yapısıyla ilgili ayrıntıları dile getirmek değildir. Zira bu konudaki ayrıntılar konuyla ilgili kitaplarda belirtilmiştir.¹³ Örnek kabilinden kısaca bu zamanlardan bazılarına değinelim:

¹¹ Bu bağlamda mesela İngilizce kompozisyon yazımı ile ilgili kitaplarda da benzer yöntem kullanılmıştır. Önce konunun materyallerini verip arkasından da konuyu yazıya aktarma biçiminde uygulanan bir yöntemdir. Bkz. Charis Tribble, *Word For Word*, Longman grup UK. Limited, 1989, s. 25; N. Wanger, *Express yourself, Writing Skills for High schools*, Library of Congress Cataloging, New York, s. 75; Muhammed Zerkan, *el-Farah, el-Vadîh fi'l-inşâ*, Dimeşk, 1992, s. 8-9; Muhammed Said Mustafa Bâiş, *et-Ta'biru's-sahîh, Menşûrât mektebeti'n-necâh*, s. 17-72.

¹² Mehmet Yardımcı, *Yazılı Anlatım İlkeleri*, Urun yay. Ankara, 2009, s. 176-177.

¹³ Bkz. Meral Çörtü, *Arapçada Cümle Kuruluşu ve Tercüme Teknikleri*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fak. Yay. İst. 2007, s. 37-111.

1. Basit Zamanlar:¹⁴

a. Di'li Geçmiş Zaman:

Bir işin geçmişte yapıldığını ' kesin olarak bildirir. Sor-du/sordum/sorduk ... جاء/ حث/ حثنا ve bunların diğer birçok formları ile anlatılabilen zamanlar ve soru biçimleri.

b. Miş'li Geçmiş Zaman:

Geçmişte yapılan bir işin başkalarından öğrenildiğini ya da belirsiz olduğunu gösterir. ... قیل إني سألت ، قیل إني کتبت ، حُکمی أنه فعل، رُعم أنه فعل vb.¹⁵

c. Şimdiki Zaman:

Eylemin belirttiği iş ve oluşun içinde bulunduğu zamanı bildirir. Geniş zaman ve gelecek zaman da ifade edebilir. أسافر غدا إلى استنبول ve diğer formlar...

d. Geniş Zaman:

Sorarım, sorarız, vd. (أسأل، نسأل) ve bunların her birinin olumlu, olumsuz soru kipleri...

- İsteme Kipleri: لأسأل sorayım

- Dilek Şart Kipleri: لو سألت sorsam

- Gereklilik Kipleri: يجب أن أسأل sormalıyım ve bütün bunların olumlu, olumsuz, soru çekimleri vb...

2- Birleşik Zamanlar:

a. Hikaye Birleşik Zaman:

Yaptıydım, yaptık, ve diğer olumlu, olumsuz, ve soru biçimleri...

¹⁴ Emrullah İşler, Musa Yıldız, *Arapça Çeviri Kılavuzu*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2002, s. 77.

¹⁵ Daha geniş bilgi için bkz. Emrullah İşler, Musa Yıldız a.g.e. s. 78; Arapçada ki zaman aralıkları ve incelikleri kendi dil mantığı içerisinde yine kendi kavramlarıyla bazı kitaplarda daha anlaşılır bir biçimde ele alınmıştır. Bkz. Vecdi Akyüz, *Arapçada Fül Zamanları*, İFAV Yayınları, İstanbul, 1995, s. 65; M. Reşit Özbalkıç, *Arap Dilinde Zaman Açısından Fülle*, Anadolu matbaacılık, İzmir, 1996, s. 31-64.

b. Miş'li Geçmiş Zaman Hikâyesi:

Yazmıştım, yazmıştık ve bütün bunların olumlu, olumsuz, soru çekimleri.. كنا قد كتبنا

c. Şimdiki Zaman Hikayesi:

Soruyordum soruyorduk ve diğer formlar... كنا سائلين/سائلات كنت سائلا/سائلة

d. Geniş Zaman Hikayesi:

(sorardım, sorardık) ve diğer kullanımlar... كنا نسأل كنت أسأل

e. Gelecek Zaman Hikayesi:

soracaktım vs. كنت سأسأل

3. Rivayet Birleşik Zaman:**a. Miş'li Geçmiş Zamanın Rivayeti:**

Gitmişmişim (gitmiş olduğum söyleniyor) ve farklı çekimleri... قيل إني كنت قد ذهبت Gitmişmişim

b. Şimdiki Zaman Rivayeti:

soruyormuşum... قيل إني كنت سائلا/سائلة

c. Gelecek Zaman Rivayeti:

okuyacakmışım... قيل إني كنت سأقرأ

d. Geniş Zaman Rivayeti:

roman okurmuşum... قيل إني كنت أقرأ رواية

Kanaatimizce bu kadar uzun bir örnekleme meramı ifadede yeterlidir. Diğer zaman ayrıntılarına girip konuyu "Arapçadaki zamanlar ve Türkçedeki Karşılıkları" denilebilecek bir makale konusuna dönüştürmüş olmamak için zamanlar konusuna bu kadar değinmeyi yeterli görüyoruz.¹⁶ Cümle yapı ve çeşitlerine örnek olması kabilinden, kısaca de-

¹⁶ Bu konuda İngilizcedeki zaman arahlıkları dikkate alınarak bazı çalışmalar yayınlanmıştır. Bunlar içerisinde en dikkate değer olanlar arasındakiler için bkz. Temmam Hassan, *el-Luğatu'l-Arabiyye Ma'nâhâ ve Mebnâhâ*, el-hey'etu'l-Mısıriyyeti'l-âmmâ li'l-kutâb, Mısır 1980, s. 373; Vecdi Akyüz, *Arapçada Fiil Zamanları*, İFAV Yayınları, İstanbul, 1995, s. 41-265.

ğindikten sonra vurgulanması gereken en önemli husus, şudur: Somutlaştırılarak disipline edilmesi gereken yöntemin mümkün olduğunca gramer sistematığına uygun bir sıralamayla oluşturulması gerekmektedir. Zira yukarıda vurgu yaptığımız eş zamanlı uygulama ancak bu şekilde gerçekleşebilir.

İsim cümlesinde uygulanmasını önerdiğimiz aynı yöntem, örnekleme şeklinde ele aldığımız tarzda, fül cümlesinde de aynı şekilde uygulanabilir. Bu tarz bir uygulama öğrenciyi belli noktalara yoğunlaştıracığından dolayı, sözünü ettiğimiz eş zamanlı uygulamaya daha uygun ve kalıcı olacaktır.

II. Yazılı anlatım Yöntemleri

A. Metin Tahlili Yöntemi:

Metin tahlilinden maksat, öğrencinin önüne konulan kompozisyon örneklerinin önce anlaşılması sağlamak daha sonra metinden hareketle belirlenmiş olan alıştırmaların çözümüne geçmektir. Bu alıştırmalar metni anlamaya yönelik olmaktan ziyade metindeki düşünceleri, verilen cümlelerden farklı olarak ifade etme çabasına matuf olmalıdır. Dolayısıyla eşanlımlı kelimeler, yakın anlamlı cümleler bulma ya da yerleştirme, farklı bağlaçların kullanımı vb. türden alıştırmalar bu uygulamanın zeminini oluşturmalıdır. Böyle bir yaklaşım aynı zamanda öğrenciye düşüncelerini ifade etme konusunda serbest olabilme ve belli kalıpların içerisinde sıkışıp kalma zorunda olmadığını da göstermesi bakımından anlamlı olabilir.

Örnek:

حدثنا خطيب المسجد في صلاة الجمعة عن صفات الرجل المؤمن فقال: إذا آمن الرجل بربه وصدق بالبعث والحساب بعد الموت، وخاف الله وعمل الخير سار في طريق المستقيم.

ثم ذكر أنه ينبغي أن يعمل بما أمر الله به ويتجنب ما نهى الله عنه، ويعامل الناس جميعاً بالأخلاق الفاضلة. وعليه أن يصدق في كلامه ويؤدي الأمانة ويتعاون على البر والتقوى وعمل الخير... ولا ينبغي عليه أن يعيش أحداً لأنه ذكر في الحديث "من غشنا فليس منا"

الاستيعاب:

1- عن أي شيء تحدث الخطيب؟

2- ما صفات الرجل المؤمن؟

التدريبات:

حدثنا خطيب المسجد....

استعمل هذا الأسلوب عن بعض أحاديث سمعتها من بعض الخطباء

مثال: حدثنا خطيب مسجد السليمانية

.....-1

.....-2

.....-3

Kalıp İfadeler ve Alternatif İfade Biçimleri:

..... ينبغي على المسلم = يجب على

..... لا ينبغي عليه = لا يليق له.....

Böylelikle metin içerisinde çıkarılan benzer kalıplar bol alıştırma ve ödevle çokça kullanılarak, öğrencinin zihnine iyice yerleşmesi sağlanır. Bu sadece örnekten ibaretti. Elbette ki Arapçada daha birçok kalıp ifade bu yöntemle öğrencinin dikkatine sunulacağı gibi, bazılarının yaptığı gibi, zaman, mekân, bağlaçları ve benzeri görevleri yerine getiren edat ve harfleri kendi kategorileri içerisinde bir sınıflandırmaya tabi tutarak öğrenciye sunmak da mümkündür.¹⁷ Ancak bağlaç ve edatların metin içerisinde kendi bağlamında gösterilmesi daha etkili bir yöntem olabilir. Ayrıca öbür yolun daha sistematik olmasından ötürü kendi içerisinde bir tutarlılığın oluşunu da kabul etmek gerekir.

B. Özet Çıkarma Yöntemi:

Çok basit bir ifadeyle bu uygulama, yine yukardaki belirlediğimiz sıra dikkate alınarak öğrenciye çeşitli okuma materyalleri verilmek suretiyle öğrenciden genel kompozisyon kullarını dikkate alarak okuduğu parçayı özetlemesi istenir. Bu uygulama okuma anlama yeteneğini geliştirmesinin yanında, okumuş olduğu metnin ışığı altında, metinden almış olduğu bilgiyi daha rahat kompozite etmesine yardımcı olacaktır. Bu yolla öğrenci ne yazmalıyım? Nasıl yazmalıyım? gibi soruların cevabını arama

¹⁷ Bkz. el-Mustapha Lahlali, *How to Write in Arabic*, Edinburg Press, 2009.

zorluğundan kurtulup doğrudan doğruya kompozisyonunu, önündeki örneğin rehberliğinde yazacaktır.

Sonuç

Öncelikli olarak İlahiyat Fakülteleri ve genel olarak da Türkiye’de Arapça öğretimi konusunda çok yönlü sıkıntılar mevcuttur. Bunlardan biri ve en önemlisi öğrenciye “Yazılı Anlatım” becerisinin kazandırılmasıdır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu konuda çok fazla bilinen bir yöntem olmadığı gibi denenmiş belli başlı bir yöntem de mevcut değildir. Arayış kabilinden ele almış olduğumuz bu konuda vurgulamak istediğimiz şey, öncelikli olarak Türkiye’de Arapçanın milletler arası sosyo-kültürel iletişime hizmet edecek nitelikte kullanılabilmesi, ikincisi ise bu maksada ulaşabilmek için yöntem önerileridir.

KAYNAKÇA

1-Kuran-ı Kerim

2-Ahmed b. Muhammed el-Hamlâvî, *Şezzu’l-urf, fi fenni’s-sarf, Dâru’l-kiyân*

3-Ali Zuveyn, *el-Menhecu’l-vasfi’l-luga’î beyne’t-turâs ve ilmi’l-lugati’l-hadîs*, Dâru şu’ûn’sekâfeti’l-âmme, Bağdat, 1987

4-Dâvud Abduh, *Nahve’tta’lîmi’l-lugati’l-Arabiyye*, muessesetu dâri’l-ulûm, Kuveyt,1979

5-Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*. Türk Tarih Kurumu Yayınları. 1998, Ankara

6-Charis Tribble, *Word For Word*, Longman grup UK. Limited, 1989

7- Emrullah İşler, Musa Yıldız, *Arapça Çeviri Kılavuzu*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2002

9- Esin Hazar, *İngilizce Derslerinde Resimlerli Kelime Öğretiminin Başarıya Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2007

10-Hikmet Özdemir, (Köşe Yazarı) *Üniversite Mezunlarının Durumu*, <http://www.cansaati.org/topluluk/>, Çankırı Araştırmaları Sitesi, Gönderim Zamanı: 12.05.2006 Saat 11.41

11-Muzekkirâtü’s-sultân Abdu’l-Hamîd, Trc. Muhammed Harb, Dâru’l-kalem, Dimeşk. Trhz.

12-Muhammed Âbid el- Câbirî, *Arap-İslam Aklının Oluşumu*, trc. İbrahim Akbaba, Kitabevi. İstanbul, 2001

13-Meral Çörtü, *Arapçada Cümle Kuruluşu ve Tercüme Teknikleri*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fak.

Yay. İst

14-Muhammed Zerkan, *el- Farah, el-Vadıh fi'l-inşâ*, Dimeşk, 1992

15-Muhammed Said Mustafa Bâiş, *et-Ta'biru's-sahîh*, Menşûrât mektebeti'n-necâh, Mehmet Yardımcı, *Yazılı Anlatım İlkeleri*, Urun yay. Ankara, 2009

16-M. Reşit Özbalıkcı, *Arap Dilinde Zaman Açısından Fiille*, Anadolu matbaacılık, İzmir, 1996

17-N. Wanger, *Express yourself, Writting Skills fos High schools*, Library of Congres Cataloging, New York

18- İbnu Hişâm el-Ensârî, *Evdahu'l-mesâlik ilâ elfıyyeti İbni Mâlik*, Dâru İhyâi'l-ulûm, Beyrût, 1981

19-Temmam Hassan, *el-Luğatu'l-Arabiyye Ma'nâhâ ve Mebnâhâ*, el-hey'etu'l-Mısriyyeti'l-âmmelî'l-kuttâb, Mısır, 1980

20-Temmam Hassan, *el-Luğatu'l-Arabiyye Ma'nâhâ ve Mebnâhâ*, el-hey'etu'l-Mısriyyeti'l-âmmelî'l-kutâb, Mısır 1980

21-el-Mustapha Lahlali, *How to Write in Arabic*, Edinburg Press, 2009

22- İbrahim es-Sâmerrâî, *el-fi'lu zemânühû, ve ebniyetühû*, Müesseseu'r-risâle, Beyrut, 1983

23-Vecdi Akyüz, *Arapçada Fiil Zamanları*, İFAV Yayınları, İstanbul, 1995